

Khoo na kho kpeere

Ure kherant: Ian Flanders

Ure fieni: Pastteer Kābu Matiə

Ure kherant na maasin: Pastteer Dɪbuloni Békol Daniel

Thumuso

paaji

Tõtuon paar	3
1. Mõ Jeju 'lent kære khooa	4
2. Khoo dor miereeke n cuent ast ha pe du bĩ	11
3. Cuv pa buoke si teenant sa n hanana khodarara	19

Tɔ̃tuɔn paar

Mɔ̃ sɪ fʊnɪ dɪ sa-n 'laa dureeke dɔnɪ; Nũ pɛ hanane Nĩ bɔɔraake, dabɔɔle sɪ pɛr tibil ikhaa so jɪ thumur nũu, ke dɔnɪ tibilaake dɔnɪ bɔ jɔjɔɔra, awɪ yi hanana wɪ caanane kho puunə jɔɔ. Dɪ awɪ thĩthunna tibil ikha 'lɛr nɔ kpaaxho kpeere du the Thãgbaa pa. Sɪ, ikhaa billo wer, narake mɔ̃ wɪ-n phʊurnɪ Thãgba awɪ khorara, sirake wa 'lɛ kho kpeera'. Gɪrɛ dɪbara dɔnɪ tuurɪke wɪ 'lɛnɪ Thãgbaa pa dʊɔn: Fãga a ha wɪ, wɪ puno wɪ tunə nɪweekera dana winɪ ke dɔnɪ khoo, na ha u le haara. Gele dɪbara ga, sɪ wɪ punone a cuv tibula dɪ wɪ yi Thãgbaa telɛ.

Sɪrake mɔ̃ dɔ nɔɔ sɪ Thãgbaake dɔnɪ thĩɛ fevu Punodaar, na-n kpeɛ khoo fevuke n fʊɔnɪ kona, agɪbo khe jɔjɔɔke awɪ ha pɛ deenaanɪ dɪwɪlu koa'? Bulele gɪ a dona dakha thĩɛke sɪ durɔnɪ bure. Dɪ agakpaana gɪ punone a birə nar agɪbo wo, gɪ punone cuv sɪ, dɪ sɪ hana bulele jɔɔ.

Ger dɔ kɪrv sebeeraake wɪ-n wɛnɪ: «Khoo na kho kpeere», ɔr sa dur sɪ 'laana tuur bulelesɔraake.

1

Mõ Jeju 'lɛnɪ kəəre khoora

Mõ sa tharnɪ kho kpɛɛ thumura pa, gɪ bɔre sɪ bule astɪbara ɓo, sɪ jɪ ka khoo agɪbo tomɪ yɔɔ caar dudukera n vɔa sɪnɪ thaa thenɪ. Dɪ wo mõ dɔ nɔɔ sɪ asɪ tomukera thũ yɔɔ mɛ, dɪ kho bi caar dudu n yɪ l- paar a na pe sar khoo?

1. Thĩ juna kɪɛɪɪkɛ wɪ 'laanɪ khoodara

Thĩ juna dor thɔma jɔɔ gɪ bul sɪ, sɪ jɪ ka tomɪ yɔɔ caar dudukera n kɛa sɪnɪ haar thenɪ. Wɪ-n sor aa: Dokora, na kho pe thĩɛ agɪbo wo kho be haanleekɛ n pe sarnɪ khoora. Dɪ sere thetherake jɪɛ jɪ gɪ ɓɔɓɔɔ, dɪ kpɔkpɔ khoo thĩ ubinɔkɛ dɔnɪ ba n 'laane khoole. Dɪ dakha khaar khaar cuv huera, le agɪbo wo tɔmun huera tibil n 'le Sɪda khoo. Dɪ wo kho jɔjɔɔ dakha yɔ bise yuɔra na kpɔkpɔrɔ diko khora gɪ-n the.

Thĩ junana sor wo aa: Kho jɔjɔɔ ther thɛnaake sa-n furɔnɪ haarra', na mõ sɪ-n yɔnɪ thĩ dɪkhasɔkerake na ɓɔɔnɔna'. Sere thethe jɪɛ gbobi dɪ tama yuɔr n 'laare phurɔphu khoo, agɪbo wo khɔstɛ khoo. Dɪ ta yɔ kheu n 'laare dakha khoo. Dɪ dakha wo a tibil khɔ tomɪ nũɔ jɔɔ a phoro, sikiri khoo punone fɪv, agɪbo tibil caar thale ha khoo punone fɪv. Dɪ ɓɔɓɔkɛ kanɪ, thɪ junana kɪɛɪnane nɪwe jɔjɔkɛ dɔnɪ thɪ kɔɔna gɪ the. Kɛ dɔnɪ huɛ gɪ kher kɛ khoora yunɪ da-n vɔɔ sɪ.

2. Thudaa billo, kho ukhaa the pa

Ado m̄ ca j̄j̄j̄ n k̄piern̄ gi, w̄-n sor aa: Khoora thu th̄e gi. Aa Th̄āgbas̄o gbaan n̄ikhii. Agtbo wo un̄i thi k̄ōf̄s̄o s̄ona n̄i, aa wo tibil ukha gbaan thulkur a toni cuor, j̄j̄j̄ n sor wo k̄ōt̄eēbii pa gi the, na ȳē th̄i wo...

S̄i welela fevule n k̄piern̄i thale um̄onake hana hue?

M̄ō th̄i j̄una doni th̄oma a ȳie, wa h̄ebi ḡre doni thu th̄iena'. W̄i nunane m̄ō gi-n funi s̄i d̄i k̄p̄k̄p̄o khoo n f̄u tibil w̄-n sor aa: Baake hanani k̄p̄k̄p̄o khobireele aa d̄ō fi a-n ȳōre khoole d̄i p̄e far. D̄i agakpaana ba d̄uonulera nyanyaanane d̄it̄udara th̄oma agtbo th̄i k̄puke doni thudaa ban̄one.

3. Ḡre Th̄āgbaa sebe n dur sint̄i gaa billo

As̄i th̄ōke s̄i hanani d̄uon w̄ō: M̄ō sa doni buo a na 'laa tuur bulelelaake gi m̄ie kha na m̄ō Th̄āgbaa sebe n dur sint̄i. M̄ō d̄o n̄ō s̄i d̄i khoo n f̄u s̄i?

Th̄āgbaa sebera na 'laa tuur thaa gbel̄e gbel̄ā'. S̄i, s̄i punone a 'le k̄piere Th̄āgbaa sebera ke n m̄iani m̄ō a tini thu.

a) Th̄i tir

Th̄āgbaa sebe na kherere, a funa m̄ō Th̄āgbaa tini th̄ie na m̄ō a s̄oni aa: Ḡrera un̄i tini gi b̄ore. D̄i sere sa puno na so k̄purake na b̄ā Th̄āgbaadara nayi: Khoo na toni ȳō

caar fevke si-n caanani bore ga'. Do si ji dabokera Thagbara ko tini thu kho na ko hala'.

b) Mõ tibil nuvru nu Thagbara

Jeneji dakõti 3ra si yere di asi mama thu kõti Adã na Evi ko nuve Thagbara nu. Di awi nu nuva inane so heenne jo ka. Dirake awi so heen caalera sa thar gre. Gidonu Thagba tha thuno sa heen thi tinone fev sor.

c) Khoo so heenne gi

Mõ kho donu so heenne, ga-n yir thaa gbelẽ gbelã'. So heenne fevke Thagba tharu ga yir thaa gbelẽ gbelã' di kho dor dakha so heenna'. Si thi yenyõ haleeke donu thi kukuv gi tharoni. Caca thi duon: Tibil na thi tinoneke diõraani na hana kha kuune kha bã. Kiru duon thi tinone n kãkerenane tibil. Di kuune kha leereke hantle tibilõ na thienaake Thagba tini, kho na tomu yore dor waa biel. Si ga do ger dõbara ga, thi ikha hale bananoni ke nenani di leere hale tibilõ na thi tinone.

Di wo Thagba per thi tinonena, so heeneke donu khir. Tomu yore na khoõõ na-n ha si hve si puõ thura ga. Si, si jire di agi ha mõ sa khire gol- paar na hala'. Khoo khi nõõ a do dakha.

d) Thāgbaa ulfeso

Mō wa funi Thāgbaa sebe kherere, gi funane, mō Thāgba tini thīe a jalna a tharna mō tibil jini sopugora na gure jirilera unani thī tinonena na mō khoo dakha donti nwe biel gi-n nweɔraake tibil caanani.

Si nɔbɔɔke harɔnti duɔn: Tibili thumura mianɔ na khu thale gbullɔ'. Thāgba ulfenaane. Caca ulfere duɔn: Wi biel na daan ke a na būburoni so heenneelera fev. Di balanyɔdaa duɔn: Mō a na tini yū phaa na thi phaa Thāgbaa sebe n nuna ser mōke Thāgbaa thethe n donti thoma, na mō a na cuvni ɔɔ ulfere gi dā oti. Di bɔɔ fev si ha nū perera.

Di anye na dana dabɔɔke thīeelera na-n danɔ, di mō wa cuvna khoo?

e) Thī tinɔ phaa

Mō sa sonti khɔrɔ khɔrɔ duɔn wɔɔ; thīeelera duɔn Thāgbaa tuur na danani Jeju Kirisiti i bɔɔ ga dā. Dawiike a na tini thi phaa na yū phaa. Wire fevke kɔɔ khiirenti na ure na the khirera na hana yire. Di tu telēɔ kiru duɔn wire na pierni Jeju haar na hanane yire khorr.

Sirake na gelela fevulera nū pere hale thu, di asu tomɔɔke na treni na the khirera, khoo na punoo bā.

Kierike, si yaale si tha thie yenyora. Cacara, ado sa hanane yire khorr, gi nunane di so heenneeke doni khir na hala', di sa khi dakha ga. Di ado khir na hala', gi nunane di thie fevuke n thonani khir na hale dakha ga.

Gire kpaanenti duon: Sa yiere Nirone 7:17ra mo gi muni aa: *“Thagba na pune asi yilobe fev.”* Thagbaa duora asi tomuke doni khir ur tomuri di gi. Di liir khure na hale ba. Ni wireraake khoo na tomi yore dor asi gbobi no, na ha helle, na yilobe. Si Thagbaa duo wer ga ha ma'. Gidonu khoo, na khir na hale ba.

Na yi gaa nu pe kotu gi serke pierni Jeju haar.

f) Jeju 'ler kaere

Si jire dakha, di Jejura punone kho jɔjɔ. Tutugo buɔ sebesora, pa jɔjɔ haleeke si yuni ke n mia sɔni mo tibil ukhaso 'lenti no kpaa kho kpeere. Di Jejuu thethe n kpeere tu jɔjɔ nɔke du the Thu Phuurɔ. Si ni je di ga do waa khoo fev ga. Jejuu kho kpee thɔɔlera si muni mo werake thɔ caalera n covrake tor?

Do si per lee paar gireraake Jejura vlfenti di ina covre nenɛ booraake. Na gire doni mo a na birni na debi thie di ga do daphaa. Sopugo thumu wer, kuku thurora a bubur- o khorr na di paar fevuke si covni, ke ko lea sɔni na Thagba. Di gi hanti me nɔke si teenane si je di si 'ler sopugo faare sa

bir kuun kha na Thāgba diphā. Swoṅkera koo doni guvke vara sɪnɪ gɪ taare ji dakha. Dɪ a funa nenēke waa sɪ punone a 'le bonaneeke thenɪ Thāgbaa pa du the kuune kharaake hanle gure na Thāgba.

Dɪ wo, 'li kha leereeke doni go kpuke koo vara sɪnɪ na Thāgba na thī tinone, na khir gele fevule Jejuu bir ī boo, a na būbur-ger fev, obooke a na tini thi phaa na yūu phaa. Sɪ nɪ jena dɪ mō sɪ hanike thura do noo dɪ khoo na khir hake. Dɪ wa hakerake thurara gɪ dana Jejuu ī boo.

4. Jejuu pipu kəəke a na 'lenɪ, ger kho kpeere n nuna

Ado tibil 'ler kho kpeere du kpa a nuo nɪ je Thāgbaa khaarda gɪ. Thāgbaa na-n haa khaardaale, gidont a bore ka, agtbo a hanane ha pere du kōtī a ka ger gaa de!

Gure sa banont wo duon: Kho kpeerera n nuna se, dɪ sɪ ji gure Jeju na cuvnti booraake na kpaanent khiron. Kho kpeerera wo: Hure dooke fi-n yini dikhāa boo, dɪ kōtī kulā huera ke doni hu nro dooke na thoo sɪnɪ na jalna ye kuvlo.

Kho kpeerera wo: Gure a-n nunt bil biel duon: A-n nuna ser, nenē booraake, gure Jeju na cuvnti a boo dā mō a na cuvnti thīe, dɪ ga pi waa vūv. Dɪ ger huna nī booke tibil wo tibilike khoo kpeent n cā dɪ so aa: Jejura hanane punone a na būburona swoṅdaakera mianɪ thī tinonena ke thenɪ Thāgbaa pa.

Ni je di tibil wo tibilike khoo kpeeni sa bo hake thura, khoo punone fuv wo. Kho ca ureekera koo fuvneeni punone bir fuv agibo kho kpu. Gidonu tibil na puno na fuu nwera ga. Di me gi tibil wo tibilike 'lenu kho kpeere pi, punone khi gi the kho kpuraake na fuvneeni.

Ni je booke Jeju na kerni na bir na i. A na ur si di sa the khirera, the fev na fire. Khoo na hale ba. Sa bir na hana tomi yore ba. Sa khi dakha ba. Si sa hanane yire khorr.

Sobor gi, yi hanane thura khure. Dikhaa boorake gi-n fere ser di sa kekeri gi do noo asi nu pe na-n khokhia ga. Di gelela fevule do noo di Thagba oo bo jura, di kpee tibil ikhaa kho. Kpiter jaare gi, we gbedidarara di wa juna bo bielike na danani, ke doni booke khir na hanula'. Di a gi du mo du mo si ga daan thubor. Kpiter jaare gi asi billo, di sa juna di jirikera tibil jini, du una nwe caar caar, Jeju dibara na punone a na bubur- gi.

Tutugo buoo sebesora na nikerake, khoo fevuke Jeju kpeeni, gele fev dor junike n nena sinu di Jeju duon Taadaaruke Thagba koo Ufenu una 'laare thubor. Di or duon tibili Bikuunike na theni yuu dikh- o a na i, a kulna tibila fev. Si a bir a gbebi the fev gi do daphaa. No kpaat hiesooke nena nen i booraake Jejuu fil na oo bo ju na oo ha bulo na oo puno na mo a hanani punone a na gbebuna gure fevuke koo kuvani a buburona gi.

2

Khoo dor miereeke n cuenti asi ha pe du bi

Thumu yu ureeke si koo hunni, le si dor buo a nina no kpaah thiesooke doni mo kho kpeereeda hanti Thagbaa sebera. Si kakerake si funanti thumurlera duon: Mo Thagba tini the, a kpaan mo tibilə jini sopugora du the nu vrera. Na mo tibili jiro lonanti nwe joojoo thura. Agiri si purnane mo Jeju ulfenti ayi: Dni bir i bo th phaa na yuu phaa na hale. Di khir na kho na hale daboola'

Kho kpeere dor junke n ne sarni di bo buo haleeke n gbeban. Ger duon mo Jeju na cuenti oo ulfe bioso gi da oti: Gi-n nunane wo mo a ulfenti a bubur- kho, na mo a na punti asi yiləbi, na mo sa hananti yire khorr, sa khi yuuraka'. Di mona si hanti piero gre di sa-n pier wi kottilera n dana, Jeju mo oo bo jura thuni koti ka do noo di ni wirooke da-n kpee joojoo kho. Gelela a-n nunana si dakha di unti ha huera, di una une na cuv greekera unti koo soni gi da phubi. Gidont wi buel na daan di sa ha kha na or khorr.

1. Thagbaa thethe n dor thoma a kana dotoro tho do huera

Dotoro tho do huera si hananti nenə booraake. Si yaale si mu gaa thumu gi koti. Gidont dotoro, na thi 'laadara

(farmasĩe) thōmaake wɪ-n doni Thāgba n thōa wɪ. A-n tiro nyō awi thōmana ga, gi do nōo tu jōjɔ n 'lerō kho kpeere. Di gidoni thale thīelera ha, si teenane si hanana fɔfɔr haar Thāgbara. Thāgba te thīe fev, di dōtɔrɔɔ si hanani dakha n gba girera Thāgba tini, a gbēbi gi, di ga-n 'laa kho kpeere. Thāgba hana tibula jur di wɪ tinō thu, di afi gba thulera a pē khoora, du do gi kpeere.

Dōtɔrɔɔoke nĩ n cɔvɛ thī kōtina ka, du teena si yero Thāgbaa nyōkera n dɔnni thōma. Thāgbaa bō ji n ha ser hue di si puno a kēkerena kho caar caar ke dōni dakha kpter kvereke khoora n inani, na wire dakha kho n gaarni si puno sa-n bulnō wɪ.

Di ni je dakha ga do nō kpaa thīe na ma kv thīe dɪbara dō gure Thāgbara n cɔvna'. Si thī jōjɔ haleeke dōni thī bōnaake a-n cɔvni. A-n gbaar kona agɔbo kheraakerake a-n hani jur na punone di wɪ cɔvna thusō. Di mena dakha a-n cɔv thī kōtina du the thuraake them thīesɔraake a tini.

Ado asi tibil agɔbo asi kūu ji kho du do a 'ler kho kpeere du the mō a cɔvni thu dōtɔrɔ cɔvɔr, si teenane si hana fɔfɔr haar Thāgbara. Thāgba n gbaar thu di kpeena si kho. Ger dō nōo si teenane si cɔv thu dabōke gi-n kho sɪni. Gidoni dōtɔrɔ cɔ hvēlera Thāgba n gba Dikhāa bōo di kpeena si kho.

2. Thĩ biel hake kant ado sobor a teena dakha si kpierna gi

Thĩe guke kant nenē bōoraake si agakpaana ga do sare nō kpaare. Si mure Ayesti so ji thumu du the Arajora. Ayestra dor tibilike kōo caanani tomi yōore jōo. Di gi dor nōo bō biela, di wī operee sa cuguvu thu jōo. Di opere caalera thale na bul oō toma'. Gidonu a dana nīkerake, si kho pūōō hale 'lo oō tomira. Dirake, ha peda jōjū biele Thāgba a pierra. Gire wī-n kpiernani bōo fev dūon mō a na 'lenu tomi kheu waa vūv. Di a dana nīke mō oō ha kveni du do khoo do nōo, sirake thĩe na debiro pa'.

Agakpaana asī thīthun dakha tibil jōjū haleeke hanani gaa nuwe caakera. Di dōtōōo cuv wī thu, Thāgba bielara do awi thō gi do nōo wī 'le kho kpeere si thī debirerake na hala'.

Thumurike dor thī kukuv na sobor gi-n khor dakha haar ka. Sebeeke kir kōtī dūon wōo: Si puno, si yaal tuurso si hani, si thī ikhaso na bo na halerake na si ke sa punoni a na 'laar tuursoa'

3. Thāgbaa kpiet asi yirə

Ga bōre si ker si bir khiro gbe si hun bule kōtīkerake hanle dōni wōo: Anyerake dūon Thāgbaa kpietkerake a hanani asi yirə?

Tibil jɔjɔ kɔɔer werake duɔn aa: Thāgba n yaale ɪ hanana tomi kheu di a-n yaale wo, gire fevuke mi-n cuvni gi buɔɔ dakha. Kɔɔer ca gelesɔɔle fev bɔre. Si sa tu gi feva'. Gidonɪ, ga do mɔ Thāgbaa sebe n dur sɪni mē anɪ kɔɔersɔke n jala'. Gidonɪ ga khu kha fiwrake na Thāgbaa kɔɔera. Dirake nɪ bɔɔraake si hanɪ, ga ha thala koe. Gidonɪ Thāgbaa yaal asɪ billo duɔn wɔɔ: Si dɔ ha pedaraake bunanɪ thu. ɔɔ yaal wo duɔn: Mɔ ɔɔ bikuun hanɪ, mɔ a donɪ buɔ na filiɔke a hananɪ, ga-n yira bɔɔ fev asɪ yirɔ.

Nenē sa phubire Thāgbaa sebera a na tharɔ ka pa jɔjɔɔke n jalant kha na asɪ kɔɔertkera si 'laanɪ ke Pol thɔthɔ kherenɪ:

“Di ger gi sere fevuke na hananɪ dikha du kee si yiera bā. Kɔɔtɪni carbara n carane si ye bire mē hun khaa, di si debi na huv a na per, du do Kɔɔtɪnike duɔnnɪ Thu Phuu pa gi-n the.”

(2 Korɔɔɔɔara 3:18)

“Si jire di Thāgba n cve di thē n kpalma du fi, a do dabɔɔ wireraake n naaneni, ke donɪ wire a kɔɔ weni mɔ ɔɔ yaal hanɪ. Gidonɪ wire a kɔɔ maanɪ jur a kɔɔ māa phiir war di wa debi na ha mɔ ɔɔ bikuun hanɪ, gi do mē bikuunile do cacadaar omina bɔrɔmna.”

(Rɔɔmdara 8:28-29)

“or do Kirisitira si-n muni. Si-n kpāpaane tibilala fev bielbiel di sa-n durna wi na kpesere fev, gi cuv tibila fev wi bor wi ka Thāgbaa yera, gi the awi biel dora na Kirisiti. Gerra do nɔɔ di ma-n gbūgbul- thɔmana di ma-n kēkerena gi, na Kirisitii fāga kvkvuke a ha mini di ga-n do thɔma i pa.” (Kolostara 1:28-29)

4. Thɔmaake nwe hanani da-n cuv asti yi hanana

Gidonɔ Thāgbaa n yaale si buna thuera do nɔɔ di thī jɔjɔvɔke hɔnɔ mɔ sa-n honani Jeju, do diwɔlu koo yɔlkhaake n fɔɔn sunɔ. Ado mɔ Thāgbaa sebe sonɔ gi, nwe a-n gba bɔ jɔjɔvɔra di cuvna thɔma asti yirɔ. Tomɔ yɔɔ caar caar dor dakha nwe, gɔ nɔwɔvɔvɔra. Nɔwɔvɔvɔlera Thāgba n gba da-n dona thɔma di kpalma a do sar dabɔ. Di gelela fevɔlera n debire pɔpu paar, ado sar nɔ sa paarke na donɔ nɔɔ, si khɔ thuera sa-n per.

Nɔwɔvɔvɔke Thāgba n faani gi dana si gɔ debi ser; di si do thī nɔvɔ bɔ, di cuv si dakha, di si do ha peda bɔ a na per na sobɔr. Di si do dakha wo, ha pedaraake binani ke juleni ha perera kibɔ. Si hune Pol thumuke a khereni Thāgbaa sebera ka a muni a 'laana file gaa thumura.

“Dirake wo, si-n kākare bɔ gaarera gidonɔ si jire di bɔ gaare n ena ha fɔvɔ, di ha fɔvɔele na

*cue si di sa for a na bi, di bunile n 'laane nu
pere.” (Romɛdara 5:3-4)*

Sobɔr gi khoora, na tomi yoo caar dudusooke si-n caanani n dor ha kuere ka. Pol sor ayiwoo: Niwe fevuke si-n caanani, duonni ha helle na gbobire na ha dir gi-n pe sar. Si ado gelela fevulerake si bor jul ha perera, ha dirle na ser beeke doni yurre, na tu jur asi yira, di sa 'ler kooere niwesoraalera n hella suni haar.

Ga do Pol dibara do ure kherani thie niwee thumura ga.

Si hune ka pa biel wo Jaku sebera.

*“i omiso, bo gaar caar duduke ni-n yini, ni gba
gi ga-n do nar da kɔti, na-n jinana, ado ani ha
pe bo jul obooke ni 'leni bi ber pi, ga dor gire
na hana nini ha fure, di ni do ha fure n do oo
tho gi ju da ni ju bor na tho thiena ga.”
(Jaku 1:2-4)*

Jakra sor aa: “Niwe caar duduke ni-n caanani”. A tharre asi tomi yooora. Di ado moke Jaku n muni gi, a sor aa: Niweelera n cue ani ha pe di a bi ger n bulo si, di si do ha pedaraake binani thuera a da thu, sa-n hona Jeju.

Ni yeke balaher ka paar wo.

“Di ni hana gare kãkar sirake gi teenane bɔɔ gbe ni ye bɔ gaar caar duduke n hana nini gbobire, gi miɛ anɪ ha pe gi hun, ke ɔɔ the nɔ khurni a jɔ dɛɛke n kveani, ke wi-n gbanɪ dɔɔ di wi miɛna hun, thale anɪ ha pe na hana khure, a na do i dubɪ thĩɛ na cv thĩɛ bɔɔraake Jeju Kirisiti na-n inɪ.” (1 Pter 1:6-7)

Nɪ jure di khoo agɪbo tomi yɔɔ caar duduke si-n caanani n unane gbobire. Si, thĩ biɛlike na teenani ni diinɔ ga dɔɔn: Kɔ̄tɪn thethe n jure thĩɛ da-n hun. A-n 'laare hue bɔ jɔjɔra khoo n dana si, gi do nɔɔ asɪ ha pe n bĩ, gi ju jul kɪbɪ. Ha pereɛke julɛnɪ kɪbɪ n 'laare i dubure Jeju Kirisitira.

A phube yaal a ti the pun thera si a do the bɔɔ, dɔɔra a-n to therɪlera, mena gi nɔwe na khoo dɔɔn dɔɔke n phɔlɛnɪ asɪ ha pe.

Di mɔ̄ke gidonɪ Thãgbaa yaal dɔɔn asɪ ha pe n khɔna na piɛn, ger n dɔ nɔɔ di khoo na nɔwe n hale, ga-n debi si phubi si ha mɔ̄ke Thãgbara n yaalnɪ.

5. Nɔwe wo nɔweraake si hanɪ, si si jena di Thãgba na sɛr

Mɔ̄ sa kpalmanɪ thumur nɔɔke mi yaale ĩ tharɔ thĩ kɔ̄tɪna yenyɔra si durɔnɪ bure.

Cacadaa. Adorake ni phĩ khoo du ha mɔ̃, si na-n do gi theni nuɔ fiurake ni so aa: Thãgba bo nera'. Si gure kanu teena duɔn: Na-n hune nwe duɔlera a ho nar huɛɛke na duɔni nuɔ si anu thu n khɔ̃ a na-n per, gi hona dakha buɔke na kernu na bir Thãgbara. Gi do dakha wo anu fãga 'le bu, ha ie buɔ gi na dauke dananu thu ke na bulo nuni ni puno ni kɛkerena gaar caar fevuke na caanani.

Balanyɔ thĩɛɛke sa duɔnti bure: Sobɔr gi wer, adorake kho kpɛɛ nɔ kpaa thĩe n cuure Thãgbaa i dubi du yir si wireeke n hanani yirre nwe caara fev awi yi hanana, na wire kho puunɔ n funi, agɔbo tomi yɔɔ caar dudu, si di wi bo jul sobɔra kibi, wi-n ka cuure di Thãgbaa i dubi n ju yir a ju. Ger gi, wireeke julenti ha perera kibi, buɔke nwe honu thãgba je kukulu, agɔbo thãgba pheere, agɔbo laare, sa-n gba kho kpɛ nɔ kpaa thĩe gi kɔ̃tĩ, gi ju mɔ̃ awi ha pe donu nɔ kpaa thĩea'.

3

Cuu pa buɔke si teenani sa-n hanana khodarara

Lesɔke si koo yini, le si thare a so nar aa: Thāgbaa thethe n dor thoma asti yirɔ gi do nɔɔ si khɔ thura sa-n per. Gidoni, gure duɔraani thĩ kɔtũ duɔn: Mɔ thĩe na-n jalni bɔɔ asti thudaa billo. Na dakha mɔ sa khoni diwlu koo sa-n per, si go nee gi ma Kirisitira. Di mɔ gi doni, gbul thĩe gi do sar ka, ger do nɔɔ di khoo na tomi yoo caar dudu na fifilɔ caar fevlera n kpalma ado sar thĩeke sa funi, si si ur, sa-n jalna ye bure.

Thāgba yaale a cuu thĩ phana asti yirɔ. ɔɔ yaal duɔn un-n bir un mɔ si, si hona Jeju. Thāgbaa sebera sor: “*Aa ser duɔn jaar di Thāgba do bula mi*”. Bir mɔ huɛlera a na gbana suni dikhāa bɔɔ ga khure agiborake ga kho ser haara hanana. Si ado dabɔlera gi hani thale, si faare hve a ha Thāgba sa jul ha perera, a na cuu ser di sa do tɔbulaake bunani di asti filla ɔɔ i dubi na-n yirre.

Thumur nɔ pharaake sa loni, sa thare seree thethe cuu paraake si-n hanani, wireraake gi-n khoni. Ke doni tɔbulaake na 'leni kho kpeere pa. Su dorake wɔ biele Thāgba joo a bul wɔ. Ne baradaa haleeke si yaalni si tharɔ ni duɔ bure.

1. A khoo fu tibil, ga do gi ferere waa gi do sopugo a cuu ger gi, di ga-n khva'

Tibil ikhaa kpiere werrake duon: Aa Thãgba bore ka; a hana dakha fãga. Di wire a-n kpeeni khoo dibara duon wireeke n kerani di wa-n huuv diwlu koo. Di tibil ca welela n kpiereni thale. A tibil ha awi thithun, di ga khuv si a-n kpea'. Di wi gba kpiere dapaara aa: Niwe hale o thuro ger gi di ga-n khuv. Juna yiree tibilsolera n bire so wo aa: A Thãgba na-n tu o biella gi ninane di o ha pe na hana fãga ga. Agibo wo: A-n wolone da-n cuu sopugo kerera o.

Si ado mo Thãgbaa sebe n dur siri gi, girera tiblaale n kpieni thale na do sobora. Gidonu Thãgba punone a na kpee khodaara ga', si a cuu khodaarte a hana Kirisitii fil. A punone dakha wo a nuna lãle thi ikhaake kerani donu thudaa. Kho kpeerera ga-n do bo o fev Thãgbaa tuur ga.

Ser n kpiere hune tibilike gi-n khoni, di ga do si-n waalnane nta', si do so heen thumia si-n kpieraa o khodaar phi para. Ma per haar khodaale na punone na kekereana o khoolera, ado a yie di do wo, puure si-n mu di sa-n pieraa ga.

Jobu sebera, si-n yire le dakha cuu pa kpalaakera hõni kha na gireeke si tharni kier.

Jɔbura kɔɔ 'leere th̄e fev, dɪ ɔɔ th̄i 'leera, gɪ daan a kpal kha. Sɪ gɪreke puuroni Jɔbu th̄i 'leeraale dɔɔn: ɔɔ bis̄sɔ khiirda. Dɪ Jɔbu thethe wo pɪpu paar khodaar ado. Narake m̄ɔ a donɪ khodaar dɪ ga do a-n punona', vreeke kheranɪ Jɔbu sebeelera n mure m̄ɔ Jɔbu kpɪer hanɪ. Th̄agba kɔɔ faa hue a ha Sat̄a a gaare thale sɪ a nuraa, dɪ Jɔbu ha pe jule kibi, ga do, gɪdonɪ a dor l̄eledaar gaa d̄e!

Th̄agbaa yera Jɔbu kɔɔ dor tu tel̄e a dona dakha tu saru. Sɪ Jɔbu k̄uusɔ wer awɪda har kpu, gɪdonɪ m̄ɔ wɪ-n yɪnɪ th̄e dɪ ga-n ka thuraake, a mɪe kha na m̄ɔke Jɔbura caanani nɪweele dɪ k̄ɔt̄i ka; awɪ kpɪer dɔɔn: Aa sopugodaar Jɔbu do.

Jɔbu na do sopugodaara nɪweeke danaani, ka teenane gɪ kuesuv haar. Gɪ horake gaa thumuss̄ole na-n kuv thue n̄u pera b̄a. Ger huna dab̄oke, sɪ jalnɪ sɪ yɪ khodaar, sɪ teenane sa-n jɪe dɪ bure na gɪres̄oke sɪ-n munt khodaar d̄ɔɔra. Bulle a-n ka yaal sɪ a puno a hana f̄aga ga do ha kue thumɪa agɪbo nȳe khiir thumɪa ga. A sɪ jal khodaar hun paar, gɪre teanani dɔɔn: Sa-n hana khodaar d̄ɔɔ 'lar, gɪ do n̄ɔɔ khodaar d̄ɔɔ n hana f̄aga. Asɪ thumuss̄o na teena kpurake gɪ h̄ɔ khalla ga-n ḡɔ nta'. Sa-n too waa gɪ do s̄ɔ sɪ-n kpɪeraa ga.

2. Cɔv pa ɪkha punone una sor khodaar tomura

Mɔ̄ khoo n fɔ suni ga-n kpɛa' na dakha mɔ̄ sopugo n boni too asi yirɔ, dor thienke khurnɔni dakɔ̄tɔ̄. Di bɔ jɔjɔra khoosɔke si-n phuni n ther sopugoraake bɔni too asi hara. Di wo ga do thɔ̄ dikhaake hɔni sopugo n haan asi hara ger dɔ nɔɔ di khoo n fɔ sa'. Di kɔ̄ke thɛ na hana, sa-n yi si ferene a yerɔ thɔ̄a'.

Sa tharre wo thɔ̄ nɔ̄ ɪkharaake n dɔni nɔɔ di dikhɔ̄a bɔɔ khoo n fɔ si.

Tama kha yɔr na ta kha yɔr punone una sar kho puu na sobɔr. Bɛlla gi na wireeke na-n hieni khe yaale agtbo kɔ̄un yaala. Tu ca wele, khe yaal khoo agtbo kɔ̄un yaal khoo na fɔn wɪ. Mɔ̄ Sɪda khoo hani. Dikhɔ̄a bɔɔ wo; kherike naani khaar khaar cɔvɛ, sɪda khoole punone a fɔv, ga ther ɔɔ koraake na telenena'. Di wo, ke na khira a punone a mana ɔɔ bisɔ̄. Ni je di ga do waa, wire fevke Sɪda khoora n fɔni dɔn khaar khaar cɔvdara gaa de! Dikhɔ̄a bɔɔ wireeke n gaarenti na khoo, du do awi cɔv pa puu dɔ nɔɔ, a jɛ gboɪ, di un gaara sopugora gi the. Di agi ha thale, gi-n puure tibil caarsɔraalera ka. Di afi caana tibil thale, ga teena fi birɔ na mɪa so heen thumɪa a na pe tu ca welelala ga. Si gɪre kani teena cɔvɛ dɔn: Si ka hana bɔ fɔv mɔ̄ke Kirisiti kɔɔ nunani dabɔke a kɔɔ hani ke thura. Si di bo daan kpɔ̄kpɔ̄a tɪɪla aa: Dnerera sopugo faare n the. ɔr dɔ vɛ paake sa punoni a na yi fɔ pa phaa

asi yi hanana na tu ji dɛɛ paar khorr. Gidonɩ bɔɔke sa urnɩ na the khirera, khoo na puno asi tomɩɔ 'lo bā.

3. Thāgba na ulfe ayi, ado ga kho si dapaara a na kpee sera'

Ado tibil na yaal sopugo faare Thāgbara, du do a debire cuv paar tibil caar thake na hanane nū pere 'lo a 'le kho kpeere nenē bɔɔraake wo ya? Agtbo ɔr thethe jire di khooke un phini, cuv pa kpallɔke a hanani ɔ lumɩ gi.

Ni pe nū bɔɔbɔɔ. Hve na hale thaa phelanɩ gaa irə ga. Si gure si hanani a na so nar dɔɔn: Tibil punone a biel Thāgba ɔ khora. A hanana dakha nū pere Thāgbaraake hanani fāga, na punone Thāgba dor kho kpeedar a punone a kpee ɔ kho ado a yie du bɔr.

Kierike si dani, ni je di sa puno yuurake a na fere Thāgba a kpeene si khoa'. Agi dā du do a kpee ser, ɔ bɔ jira gi the.

Ni je dakha wo, adorake Thāgba faa asi sopugo a ha si, si a punone a si sar gaare nyɔkɔɔ, du the sopugo so heena. Thāgba na ulfe yuurake di una tire gaare nenē bɔɔraake gi do aa hale bā ga. Si asi nū peeke si hanani dɔɔn: A na būburone sopugo khorr bɔɔke na kpaaneni. Ke dɔni bɔɔke sa urnɩ a na the khirera.

4. Mõ si teenant si hanana bo four khodaara

Thumurike tōtōn para, si funane cuu paasōoke, si teenant si hana khodaar billo. A bir 'laana 'lar wo. A ninant mō ni teenant na-n miana wi na kpesere. Di mona si-n muni so heen thumia di sa-n pe war. A tharna mō si kant teena, si bulo wi a cue awi kpter ga-n ker Thāgbaa sebee thumura, ke dōnti asti nō sa paake na dōnti nōō si 'le fāga asti ha pera na awi nū pera.

Si yaale dakha si tharō, di ga do thumu bo mure dībara khodaara, gi daana'. Wīre gi-n khoni awi cōdara hanane yaale tibila na-n bulo wi na nyē thīē. Di asti yie thale gi teere kha si nena wi Thāgbaa nav gi the, mō si bul wini na gire si hanant

5. Satāa s-sosō

A dana kīer, anyee fil ca si hana a na ha, wīreke na 'lenti kho kpeere pa, ke n gaarent na khoō jōō?

Cacara dō si ji di Thāgba n yaale a gba asti omii kho agibo asti thethee kho, a cūna asti ha pe gi jul kibū. Satā na yaale hūe phubi mō a na funi si a būbur- asti ha pe. Di si teenane si fe khiru a pe oō s-sora. S-sor guke Dikhāa bōō n lonant we gbēbidaraa thīthun nī bōōraake si hant.

a) Thāgba na ulfe kpurake aa una kpeɛ ser bɔɔ feva'

Caca s- soraake duɔn: Aa Jeju ulfere una kpeere tibila fev nenē bɔɔraake. Asti hun Thāgbaa sebe na juure, si-n yiere di sobɔr ga. Thāgbaa sebe na hana ulfe caala.

b) Thāgba na mer

Balanyɔdaa duɔn: Mɔ si-n tuni thumur ikhaake dɔni, Jeju na na ma' ger gi a-n kpeɛ i khoa'. A bo mer, a duna mer faa, aa ma bɔra'. Asti lālar daar Satā a-n yaale hue diwɔlɔv koo a pe baale asti hara. Hue a-n yaal mɔ a na fɔni si a lee si na Thāgba.

Ado asti kho na-n kpea' ga teena fiurake gi do sar ha kuera'. Si ba sona aa: Thāgba duna ser faa ga. Ado thale dɔ kpiere, ni je ga bɔra'.

Sa teena yuurake sa-n pe Satā s- so haar adorake khoo si-n gaarna ga.

6. Thi cuv “hu phaake ser tu birɔ hanani”

Kier si yaale si muna nereeke dɔni khodara si yɔwɔ: Ado ga kho fi, jala dɔtɔrɔ cuvɔr. Gidonɔ dɔtɔrɔ na thuke wa pe farni khoora, Thāgbaa navra gi-n nuna. Ga bɔr yuurake fi too kho kpeere fi-n pier gi the yūu a gbuno, sa bo thi cuvra.

Tu jɔjɔɔke n pɛ sɪnɪ nũu, agakpaana ka wɪ toonɪ, mama kɔ̃tɪnaa thɪ cɔv huɔɔlera, nyanyaananɛ kɔ̃tɛɛbii thɔma le ballɔ. Thɪ cɔv ca ole teenanɛ sɪ golono. Dɪ ditunɛ, na mɔ̃ fa wɛnɪ khɪdida tuna na wo thɪl jɪ hu caar fɛvɔkɛ hanɪ kɛ nɪkɛ, na-n cɔv' dɛ!

Thāgba te thura fɛv. Dɪ thur ɪkha haleekɛ dɔnɪ thɪ, du kpɛɛ khoo, agɪbo wo du cɔv khoo thɛthɛ du iɛ gbe. Mɔna thɪsɔɔkɛ sɪ-n thenɪ thɪ cɔvɔr n iɛnɪ asɪ tomɪ mena gɪ ha dakha. Sɪ ado thɪsɔɔle nyanyaananɛ kɔ̃tɛɛbii thɔma, sɪ teenanɛ sɪ bo gɪ kpākpalā.

Gɪdɔnɪ ado fɪ tu kɔ̃tɛɛbii thɔ̃ gɪ nunanɛ dɪ Satāa s- so fɪ tu. Dɪ Satā s- soolera n cɔv ser dɪ sɪ hunɔna Thāgba; gɪ-n kvɛ ser dakha.

A dana kɪɛr, sɪ jɪɛ jɪ dɪ tɪbɪl wo tɪbɪlikɛ gɪ-n khonɪ, dɪkhāa bɔɔ, a-n hananɛ yaalɛ thɪ debirera na haar fɛv. Dɪ gɪ teere kha. Sɪ sa-n faa huɛ asɪ kpɪɛr n thɔɔ sɪ a na-n jalna s- so thumura ga. Khɪkhu nɪɛ 40:5 n ha ser 'lar gaa billoole aa: *«Gɪ da tɪbɪl wo tɪbɪlɛkɛ n dɛɛnɛnɪ ɔɔ ha pɛ Kɔ̃tɪna. Sɪ dɪ fɪ khɪru dɪwɪlv koo da-n pɛ i yaaldararaakɛ, s- sor doronɪ nɔɔ dɪ wɪ buur.»*

7. «ĩ bɔ ji dā fer:»

Sɪ yaale kɪer sɪ hanɪ 'lar nere fevɔke dɔnɪ khodara, nɪ deene ani ha pe Kɔ̄tɪnna. A hanana ha pere kiru dɔɔn mɔ̄?

Kiru dɔɔn dɪwɪlɔ koo, nɪ pɪer haar gireraake kherani Thāgbaa sebera. A je dakha, dɪ a khoo, agibo nɪwe ha mɔ̄, sɪ, sɪ teenane sɪ ji dɪ Thāgba dor nav. A dona Thāgbaake teleneni, a ha kha na sere bɔɔ fev, adona dakha Thāgbaake n cɔe sɪnɪ bɔɔ. Sɪ teenane sɪ hana Pol ha pe ca ke dɔnɪ mɔ̄ke Polla sɔnɪ aa: Thīe wo thīe, khoo, nɪwe, gele fev n kpalmane dɪ fi ado dabɔɔ serera. Sɪ bɔ a jule asi nū peraake sɪ hanani, na khi urera, a hanana ha pere yire khoraake dɔnɪ, ka khoo na hana'.

A hana ha pere Kɔ̄tɪna kiru dɔɔn sɪ kera birɔ Kɔ̄tɪna gɪ do nɔɔ, sɪ 'le Kɔ̄tɪna gɪreeke na bulo sɪnɪ, sɪ puno sɪ kēkerena khoo adorake sa gaar dɪ ha mɔ̄. Sobɔr gɪ, gɪ dor thī kukɔv a khurna dakha, dabɔɔke asi kēkerē fev dɔnɪ tomɪ khe 'ler. Kpɪerna Polɪda, a kpɪere a je dakha dɪ Polla kɔɔ dor thī nɪwɔre. Polɪ thethe caanane tomɪ yɔɔre, dɪ balāther bɔbɔ a kɔɔ biel Thāgba, a yaale Thāgba n kpeene ɔɔ kho. Sɪ Thāgba kɔɔ haare tuur ayɪ: “*Bɔvraake mi ji fini gɪ daan*”.

Thāgba jure asi thī yaal dɪ a-n ture asi biel dɪ the mɔ̄ ɔɔ bɔ ji n dā sɪnɪ dɪwɪlɔ koo. Dɪ bɔ ji caalera hanane fāga, a hana yire dɪ bɔ jurɪlera dā ser. Ger n bulo sɪ dɪ sa-n yur bɔɔ fev. Dɪ sɪ too dakha telenena Thāgbara, dɪ do nɔɔ

dakha wo, di si 'le fãga na ha fure. Ha u na dav, na kpesere, na nũ pere. Si punone 'lee tomi kheu si Thãgbaake donti bo jidaar, diwulu koo a-n ha kha na sere. Di bo fevuke si deeni asi ha pe Thãgbara, bo bo ji dɔbara na dã ser.